

**ŞİDDET GÖREN/GÖRMEYEN KADINLARIN TOPLUMSAL CİNSİYET ALGISINDA
ŞİDDETİN YERİ**

*THE PLACE OF VIOLENCE IN THE GENDER PERCEPTION OF WOMEN EXPOSED
TO/NOT EXPOSED TO VIOLENCE*

Doç. Dr. Sezer AYAN

Cumhuriyet Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, sezerayan@gmail.com,
Sivas/Türkiye

Doktor Öğretim Üyesi Veda GÖKKAYA BİLİCAN

Cumhuriyet Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, bilican76@gmail.com,
Sivas/Türkiye

ÖZ

Amaç: Kadınların aile ve evlilik konusundaki geleneksel ataerkil inançları ve kadın dövmeyle ilişkin inançlarının şiddete maruz kalmalarında etki düzeylerini belirlemektir. **Yöntem.** Çalışmanın evrenini, Türkiye’de Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığına bağlı kadın konuk evlerinde, eşleri tarafından şiddete maruz kaldığı için koruma altına alınan 64 kadın ve İstanbul Avcılar ve Esenyurt Belediyesine bağlı mahallelerde ikamet eden ve şiddete maruz kalmadığını belirten 64 kadın oluşturmaktadır. **Bulgular.** Gerçekleştirilen lojistik regresyon analizine göre, kadınların aile içinde şiddete maruz kalmalarında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde ($p \leq 0,05$) etkisi olan tutumlarının kadın dövmeyle haklılaştırma (JUWB) ve kadına yönelik şiddet için kadını (eşi) suçlama (BLWB) olduğu belirlenmiştir. Analiz sonuçlarına göre, kadınların kadına yönelik şiddeti haklılaştırıcı tutumlara sahip olmaları 3,81 kat ve kadına yönelik şiddet için kadını suçlayıcı tutumlara sahip olmaları ise 0,50 kat kadınların aile içinde şiddete uğrama olasılığını arttırmaktadır. **Sonuç.** Veriler, aile ve evlilik konusunda geleneksel-ataerkil inançlar ile eş dayanağına olumlu tutumlar arasında kısmen nedensel bir ilişki olduğunu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Toplumsal cinsiyet, geleneksel inançlar, ataerkil inançlar, kadın bağımlılığı, kadına yönelik şiddet.

ABSTRACT

Objective: The objective is to determine the effect levels of traditional patriarchal beliefs of women about family and marriage and beliefs related to women’s beating in their exposure to violence. **Method.** The population of the study consists of 64 women taken under protection in women’s guesthouses affiliated to the Ministry of Family and Social Policies in Turkey due to being exposed to violence from their husbands and 64 women residing in neighborhoods of Istanbul Avcılar and Esenyurt Municipality and stating that they are not exposed to violence. **Findings.** According to the logistic regression analysis performed, it was determined that the attitudes that statistically significantly ($p \leq 0.05$) affect women’s exposure to domestic violence are the justification of women beating (JUWB) and blaming women (spouse) for violence against women (BLWB). According to the results of the analysis, women’s having attitudes justifying violence against women increase the probability of women to be exposed to domestic violence by 3.81 times and having accusatory attitudes towards violence against women increase the probability of women to be exposed to domestic violence by 0.50 times. **Conclusion.** The data show that on the subject of family and marriage, there is a partly causal relationship between traditional-patriarchal beliefs and positive attitudes towards spouse beating.

Keywords: Gender, traditional beliefs, patriarchal beliefs, women’s subordination, violence against women.

1. GİRİŞ

Kadına yönelik şiddet bir halk sağlığı problemidir. Dünya Sağlık Örgütü (WHO, 2005) tarafından yayınlanan küresel tahminler, dünya genelinde kadınların yaklaşık üçte birinin (% 35) yaşamları boyunca eşleri ya da erkek partnerleri tarafından fiziksel ve / veya cinsel şiddete maruz kaldıklarına işaret etmektedir. Bu şiddetin çoğu eş şiddettir. Dünya çapında, kadınların neredeyse üçte biri (% 30) yaşamları boyunca eşleri tarafından fiziksel ve / veya cinsel şiddete maruz kaldıklarını bildirmektedirler. Küresel olarak, kadın cinayetlerinin% 38'i eşleri tarafından işlenmektedir.

TUİK'in (2018) 12 bölgede fiziksel şiddete uğrayan kadınlara ilişkin verilerine bakıldığında; 2008 yılında (en yeni veriler) Türkiye'de toplam 4552 kadının fiziksel şiddete uğradığı ve bu kadınlardan %21,7'sinin ekonomik, %31,7'sinin eşinin ve %2,8'inin kendi ailesi ile ilgili sorunlar, %9,4'ünün eşinin kötü alışkanlıkları yüzünden, %39,7'sinin (kadın ve erkekten kaynaklanan) kedileri ile ilgili sorunlar, % 12,6'sının çocukları yüzünden, %9'unun hiç bir sebep yokken ve %11,3'ünün de belirtilmeyen bir takım diğer nedenlerle şiddete maruz kaldıkları gözlenmektedir. Bu veriler istatistiklere yansıyan veriler olup, ülkemizde de kadına yönelik şiddetin yaygınlık düzeyi tam olarak bilinmemektedir. Ev içi ilişkilere ilişkin mahremiyetçi bakış açısının gerçek verilere ulaşmada en önemli engellerden biri olduğu bilinmektedir.

Kadına yönelik aile içi şiddetin yaygınlığı ve etkisinin büyüklüğü göz önüne alındığında etiyojisine büyük bir dikkat gösterilmesi şarttır. Tartışmaların çoğunun, ataerkillik ve kadına yönelik aile içi şiddet arasındaki nedensel ilişki etrafında döndüğü gözlenmektedir (Tracy, 2007: 576). Bu da bizi ataerkillik ve kadına yönelik aile içi şiddet arasındaki ilişkiyi daha kesin bir şekilde araştırmaya yöneltmektedir.

Günümüzde ataerkillik erkek egemenliğine, erkeklerin kadınlara hükmettiği iktidar ilişkilerine vurgu yaparken, kadınların çeşitli şekillerde ikincil konumda tutulduğu (erkeklere boyun eğmek zorunda bırakıldığı) bir sistemi karakterize eder (Bhasin 2006: 3; Sultana, 2010: 2). Sistem kadınları erkeklerin kontrolünde tutmak için cinsiyetçi toplumsallaşma süreciyle bazı toplumsal gelenekleri ve sosyal rolleri yürütürken, aynı zamanda kendini korumak için de "erkeksi" ve "kadınsı" özellikler, özel ve kamusal alanlar yaratmıştır. (Walby,1990: 20; Sultana, 2010: 7-8). Ayrıca, sistemin erkeğin kadına egemen olduğu ve çeşitli yollardan kadınların ikincil konumda tutulduğu değişmeyen formları vardır. Kadınların günlük yaşamlarında ait oldukları sınıftan bağımsız olarak tecrübe ettikleri bu formlar, sistem tarafından cinsiyet rollerine hakim olan tutumları doğrulamak için kullanılır. Aile içinde, iş yerinde, toplumda ayrımcılık, önemsenmeme, aşağılanma, denetim, sömürü, baskı, şiddet vb. geleneksel ataerkil bir toplumda kadını denetim ve baskı altına almanın değişik biçimleridir (Bhasin: 2003: 21).

Ataerkil bir kültürde kadını denetim ve baskı altına almanın bir formu olarak kadına yönelik şiddet, feministler tarafından; zoraki güç ve baskı içeren ve hiyerarşik toplumsal cinsiyet ilişkilerini sürdürmeyi amaçlayan her türlü davranış olarak tanımlanır. Kadına yönelik şiddetin toplumdaki erkek egemen ideolojiyi aile içinde yeniden üretmek için meşrulaştırdığı varsayılır (İlkaracan ve diğerleri, 1996: 22). Bu noktada kadına yönelik şiddet aslında cinsiyetlendirilmiş -toplumsal cinsiyet eşitsizliğini belleten-sosyalleşme sürecinin kendisi olup, sadece güç kullanılarak zor (şiddet) yoluyla değil, kadınların onayıyla da gerçekleşebilmektedir. Zira kadınlar yaşadıkları toplumla, kadınlık rolü ile kendini gerçekleştirme olanaklarının neler olduğunu, bağımlılığı öğrenerek işbirliği yaparlar. Erkekler hükmetmeyi kadınlar boyun eğmeyi öğrenmekte ve içselleştirmektedirler (Kahraman, 2010: 30).

Feministler, erkek egemenliğinin ataerkil ideolojisine bağlılığın, kadına yönelik şiddetin en önemli risk belirleyicisi olduğunu ve bir toplumdaki daha güçlü ataerkil tutumların, kadına yönelik erkek şiddetinin daha yüksek düzeyde yaygınlığı ile bağlantılı olduğunu savunmaktadırlar (Watto, 2009: 561). Bu yüzden, aile ve evlilik hakkında geleneksel ataerkil inançları olan bir kişinin, kadına yönelik şiddet kullanımında daha az çekimser olacağını iddia etmek mantıklıdır (Sakallı, 2001; Haj-Yahia, 1998; Ayan, 2018). Bu düşünceden hareketle çalışmanın amacı kadınların evlilik konusundaki geleneksel-ataerkil inançları ve kadın dövmeyle ilişkin inançlarının şiddete maruz kalmalarında etki düzeylerini belirlemektir.

Çalışmanın konusunu oluşturan toplumsal cinsiyet algısı; aile ve evlilik hakkında geleneksel inançlar, evlilik hakkında ataerkil inançlar ve kadın dövmeyle ilişkin inançlarla sınırlandırılmıştır. Bu boyutlar birlikte düşünüldüğünde, genel anlamda birbirini tamamlayan kültürel örüntüler olduğu görülür.

2. METODOLOJİ

Konu feminist bir bakış açısı ile ele alınmış olup, çalışma kesitsel nitelikte bir alan araştırmasıdır. Çalışmanın evrenini şiddete maruz kalan ve kalmayan kadınlar oluşturmaktadır. Şiddete maruz kalan kadınları, Türkiye'de Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığına bağlı kadın konuk evlerinde aile içinde şiddete

maruz kalmaları nedeni ile koruma altına alınan kadınlar oluşturmaktadır. Gaziantep'ten 6, Mersin'den 4, Sivas'tan 8, Erzincan'dan 4, Erzurum'dan 8, Samsun'dan 6, Ankara'dan 8, İzmir'den 6 ve İstanbul'dan 12 kadın olmak üzere her bölgeden (Doğu Anadolu ve İç Anadolu Bölgesinden iki il olmak üzere) toplam 9 ilde 64 kadın ile görüşülmüştür. Görüşmeler yüz yüze (mülakat yoluyla) gerçekleştirilmiştir.

Konuk evlerine ulaşım, görevlilerin yardımı ile ve gizlilik kuralları çerçevesinde sağlanmıştır. Diğer yandan şiddete maruz kalmayan kadınlar, şiddete maruz kalan kadınlarla benzer sosyo-ekonomik ve demografik özelliklere sahip kadınlar arasından seçilmiştir. Bunlar İstanbul Avcılar Belediyesine bağlı Firuzköy (16), Tokat (25) mahallelerinde ve Esenyurt Belediyesine bağlı Namık Kemal (25) mahallesinde ikamet eden (toplam 64) kadınlardır. Tokat ve Namık Kemal mahalleleri yoğun göç almış ve sosyo-ekonomik açıdan daha çok dar gelirli ailelerin yaşadığı alanlardır. Firuzköy mahallesi diğer iki mahalleye göre refah düzeyi daha yüksek olsa da, görüşülen kadınlar dar gelirli ailelere mensup kadınlardır. Görüşmeler İstanbul Aile ve Sosyal Politikalar Müdürlüğünde görevli bir sosyolog'un eşliğinde, tesadüfi örnekleme yoluyla belirlenen kadınların ikamet ettikleri mahallelerde (evlere gidilerek), yüz yüze görüşme yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerde gönüllülük ilkesi göz önünde bulundurulmuştur.

Verilerin elde edilmesinde anket formu ve 5 adet ölçek kullanılmıştır. Uygulama Başbakanlık Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'ndan izin alınarak 30.06.2012-29.11.2013 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir.

3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Anket formu: Kadınların sosyo-demografik özellikleri, aile içi ilişkilerinin niteliği, ailede şiddete maruz kalma nedenleri, maruz kaldıkları şiddet biçimleri ve şiddete maruz kalma sıklıkları ve geleceğe ilişkin düşüncelerini belirlemek amacıyla düzenlenen 48 sorudan oluşmaktadır.

3.1. Aile ve Evlilik Hakkında Geleneksel İnançlar Ölçeği (TBAMF)

TBAMF Sakalı Uğurlu (2002) tarafından Hojat ve arkadaşlarının (2000) yaptığı bir çalışmadan uyarlanmıştır. Ölçek 12 maddeden oluşmakta (Tablo 1), kadın için bekaretin önemi, evlilik öncesi cinsellik, cinsel eğitim ve boşanma ile ilgili kararları içermektedir. Katılımcılar maddelerin her biri ile ne derece hem fikir olduklarını 6 dereceli likert tipindeki ölçekte belirtmişlerdir. Bu ölçekte 1 "tamamen karşıyım", 6 ise "tamamen katılıyorum" anlamındadır. Ölçekten elde edilen yüksek puanlar, aile ve evlilik hakkında geleneksel inançların yüksek olduğunu göstermektedir. Ölçek için hesaplanan Cronbach α değeri 0.73 dir. Bu çalışma için hesaplanan Cronbach α değeri 0,71 olup, ölçeğin iç tutarlılık güvenilirliğinin iyi olduğunu göstermektedir.

3.2. Evlilik Hakkında Ataerkil İnançlar Ölçeği (PBAM)

Sakallı Uğurlu (Sakallı, 2001) tarafından uyarlanan PBAM (Tablo 2), evlilikte güç ilişkileri ile ilgili yeni yapılandırılan (örneğin "erkekler güçlüdür, bu yüzden eşlerine istediklerini yaptırabilirler") itemler ile Burt'un (1980) 9 maddeden oluşan cinsiyet rolü kalıp yargılar ölçeğini birleştiren 21 maddelik bir ölçektir. Katılımcılar maddelerin her biri ile ne derece hem fikir olduklarını 6 dereceli likert tipindeki ölçekte belirtmişlerdir. Bu ölçekte 1 "tamamen karşıyım", 6 ise "tamamen katılıyorum". Ölçekten elde edilen yüksek puanlar, evlilik hakkında ataerkil inançların güçlü olduğunu göstermektedir. Ölçek için hesaplanan Cronbach α değeri 0.83 dür. Bu çalışma için hesaplanan Cronbach α değeri 0,75 olup, ölçeğin iç tutarlılık güvenilirliğinin iyi olduğunu göstermektedir.

3.3. Kadın (Eş) Dövmeye İlişkin İnançlar Ölçeği (IBWB)

Bu çalışmada kadın (eş) dövmeye ilişkin üç inanç (alt ölçek) evlilikte şiddete karşı tutumların işareti olarak değerlendirilir. İlk iki ölçek "kadın (eş) dövmeyi haklılaştırma" (JUWB) (Tablo 3) ve "şiddeti erkeğin (kocanın) sorumluluğunda tutma" (Tablo 4) (HWHR) ölçekleri Saunders ve arkadaşları (1987) tarafından geliştirilen "kadın (eş) dövme hakkında inançlar" (IBWB) ölçeğinin alt ölçekleridir. Üçüncü ölçek, Haj-Yahia (1998) tarafından geliştirilen "kadına (eşe) yönelik şiddet için kadını (eşi) suçlama" (Tablo 5) (BLWI) ölçeğidir. Her bir ölçekte katılımcılar maddelerin her biri ile ne derece hem fikir olduklarını 6 dereceli likert tipindeki ölçekte belirtmişlerdir.

Ölçekte 1 "tamamen karşıyım", 6 ise "tamamen katılıyorum". JUWB 14, HWHR 4 ve BLWI 10 maddeden oluşmaktadır. Ölçekten elde edilen yüksek puanlar, her bir ölçeğe özgü inançların güçlü olduğunu göstermektedir. Türkçe uyarlaması Sakallı (2001) tarafından yapılan çalışmada JUWB için hesaplanan Cronbach α değeri 0.82, HWHR için Cronbach α değeri ise 0.66 ve BLWI Cronbach α değeri 0.86 dir. Tüm ölçeğin cronbach alfa güvenilirlik katsayısı ise 0.95 olarak bulunmuştur. Bu çalışma için hesaplanan

Cronbach α değerleri JUWB için 0,90 , HVHR için 0,90 ve BLWI için 0,90 ve tüm ölçek için 0,90 olup, ölçeğin iç tutarlılık güvenilirliğinin iyi olduğunu göstermektedir.

Araştırmadan elde edilen verilere SPSS 16 programında ortalama ve lojistik regresyon analizi uygulanmıştır.

4. GENEL BULGULAR

Toplam 138 kadın araştırmaya katılmıştır. Kadınların %50'si eşleri tarafından şiddet maruz kalan (X_1) , %50'si ise şiddet görmediğini (X_2) beyan eden kadınlardan oluşmaktadır. Araştırmaya katılan kadınların yaş ortalaması 31,56'dır. Medeni durumlarına bakıldığında X_1 = %68,1 ve X_2 =88,4'ü resmi, X_1 =%18,8 ve X_2 = %2,9'u imam nikâhlı, X_1 =%1,4 ve X_2 = %4,3'ü nikahsız, X_1 =%5,8 ve X_2 =%1,4'ü boşanmış ve X_1 =%4,3 ve X_2 =% 2,9'u da duldur. Kadınların X_1 =15,9 ve X_2 = 2,9'u okur yazar olmayan, X_1 =% 42 ve X_2 =43,5'i ilkökul, X_1 =% 17,4 ve X_2 =%13'ü ortaokul, X_1 =%10,1 ve X_2 =% 32,0'ı lise ve X_1 =%1,4 ve X_2 =%10,1'i üniversite mezunudur. X_1 =%81,2 ve X_2 =%63,8'i ev hanımıdır. X_1 =%78,3 ve X_2 =%66,7'sinin bir geliri yoktur. X_1 =%68,1 ve X_2 =%84,1'inin 1-2, X_1 =%23,2 ve X_2 =%11,6'sının 3-4 çocuğu vardır. Beş ve daha fazla çocuğu olanlar %4,3 ile sadece şiddet gören kadınlardır. X_1 =%32,8'inin eşi çocuklarına fiziksel ve psikolojik şiddet uygulamakta, X_1 =%43,2'si çocuklarının eşleri tarafından çok sık şiddete maruz kaldığını belirtmektedir.

Kadınların X_1 =%87,4'ü şiddete maruz kalmakta ve X_1 =%57,8'i tüm şiddet biçimlerine maruz kaldıklarını belirtmektedirler. (Sadece fiziksel şiddete maruz kalanların oranı %71,9 iken; cinsel %57,8; psikolojik %68,8, ekonomik şiddet %68,8 ve ihmal %68,8 oranındadır). Sadece eşleri tarafından şiddete maruz kaldıklarını belirtenler örneklemin X_1 =%37,5'ini oluştururken, X_1 =%31,5'inin kayınvalidesinden, geriye kalanlar ise kayınbirader, eşinin çocukları, kumasından ve görüncesinden de şiddet gördüğünü belirtmiştir.

Kadınların X_1 =%39,1'i kendi ailesinde de (anne-baba ailesinde) şiddete maruz kalmıştır. Kadınların X_1 = %18,8'i eşinin ailesi yüzünden, X_1 =%15,6'sı maddi konular yüzünden, X_1 =%4,7'si kıskançlık yüzünden ve başka seçeneğini işaretleyen X_1 =%47'si; aldatıldığı, kocası kadının başka erkeklerle gerçek ya da sanal âlemde birlikte olmasını istediği, ilk evliliğinden çocuklarını eşi istemediği, havadan sudan herhangi bir sebeple, eşi uyuşturucu madde bağımlısı olduğu, kadın aşırı titiz olduğu için vb. sebeplerle eşi tarafından şiddete maruz kaldığını belirtmiştir.

Kadınların X_1 =%62,5'i evliliğin başlangıcından itibaren, X_1 =%3,1'i hamileyken, X_1 =%4,7'si evliliğinin ilk iki yılı içinde şiddetin başladığını bildirmiştir. X_1 =%83'ü konuk evine gelmeden önce çok sık şiddete maruz kaldığını belirtmiştir. X_1 =%57,8'i eşinin bir alet kullanarak kendisine şiddet uyguladığını, en sık kullanılan aletin ise (% 53 ile)sopa ve (%43 ile) kemer olduğu belirtilmiştir. %56,2'si eşi o an eline ne geçirirse, %70,3'ü ise tekmelenerek ve tokatlanarak şiddet gördüğünü bildirmiştir. Şiddet anında eşler tarafından kullanılan diğer aletler arasında (% 26) bıçak, (%20) hortum (%15) zincir, (%12) çatal ve (%10) silah yer almaktadır. Kadınların X_1 =%65'i şiddet nedeniyle ağır biçimde yaralandığını belirtmiştir. Kadınların X_1 =%54,7'si eşlerinin uyguladıkları şiddetten dolayı hiçbir zaman pişmanlık duygusu yaşamadığını bildirmiştir.

Eşi tarafından şiddete maruz kaldığı için ailesinden hiçbir şekilde destek alamadığını belirten kadınların oranı X_1 =%31'dir. X_1 =%51,6 ile başka seçeneğin işaretleyen kadınların büyük çoğunluğu ise ailesinin çocuklarını değil sadece kendisini kabul ettiğini, bir bölümü babası tarafından başka biriyle evliliğe zorlanarak şiddete maruz kaldığını, bir kısmı kardeşine sığındığını, fakat eniştesi tarafından cinsel tacize uğradığını, bir kısmı kocası ailesini de taciz ettiğinden onları tehlikeye atmamak için konuk evine yerleştiğini, bir kısmı ise anne ve babasının hayatta olmadığını belirtmiştir.

Kadınların X_1 =%84'ü ilk kez, X_1 =%6,2'si ise ikinci kez konuk evine yerleştirilen kadınlardır. Kadınların X_1 =%42,2'si konuk evinden çıktıktan sonra ne yapacağını bilmediğini, X_1 =%28'i boşanmak ve işe girmek istediğini, X_1 =% 14,1'i eşinin kendisini asla bulamayacağı bir yere gitmek istediğini, X_1 =%7,8'i kendi ailesine dönmek istediğini, X_1 =%6,2'si ise eşine tekrar dönmek istediğini ama eşinin ailesi ile birlikte oturmak istemediğini bildirmiştir.

5. ÖLÇEK ORTALAMALARI

Tablo 1. Aile ve Evlilik Hakkında Geleneksel İnançlar (TBAMF)

Eşinden Şiddet Görme Durumu	Evet		Hayır	
	X ₁	SS ₁	X ₂	SS ₂
1) Evlilik öncesi çiftlerin birlikte yaşamalarına karşıyım.	5,00	1,67	4,50	1,92
2) Gençlere doğum kontrolü öğretilmelidir.	4,97	1,82	5,46	1,25
3) Evlilik öncesi cinsellik yaşayan kızlara kötü gözle bakarım.	3,89	2,07	3,13	1,82
4) Okullarda cinsellik eğitimine gerek yoktur.	3,01	2,24	2,04	1,71
5) Boşanma daha kolay hale getirilmelidir.	4,94	1,67	3,81	1,65
6) Evlilik öncesi cinsel ilişkiye karşıyım.	5,21	1,56	4,97	1,74
7) Erkeklerin bakire kızlarla evlenmek istemelerine olumlu bakıyorum.	4,23	2,12	2,76	1,94
8) Evlilik öncesi cinsel ilişkide bulunmak erkekler için kabul edilebilir ama kızlar için kabul edilemez.	3,28	2,28	2,49	1,89
9)Eğer bir erkek, genç bir kızı hamile bırakırsa onunla evlenmelidir.	5,23	1,41	4,72	1,52
10) Ebeveynler, geçinemeseler bile çocuklarının iyiliği için birlikte yaşamalıdır.	3,79	1,96	3,02	1,94
11) Gençler, evlenmeden aile ocağından ayrılıp tek başına yaşayabilirler.	3,68	1,98	4,34	1,72
12) Kadınlar kendilerini evlenecekleri erkeğe saklamalıdır	5,18	1,52	4,55	1,82
Genel ortalama	4,36	1,85	4,19	1,74

X₁: Şiddet görenler, X₂: Şiddet görmeyenler

Araştırmaya katılan kadınların TBAMF'den (Tablo1) aldıkları puanların genel ortalaması (şiddet gören X₁:4,36 ve şiddet görmeyen X₂:4,19) ortalamasının üzerinde olup, şiddet gören ve görmeyen kadınların aile ve evlilik hakkında geleneksel inançlarının güçlü olduğunu göstermektedir.

Tablo 2 Aile ve Evlilik Hakkında Ataerkil İnançlar (PBAM)

Eşinden Şiddet Görme Durumu	Evet		Evet	
	X ₁	SS ₁	X ₁	SS ₁
1) Bir kadın toplum içinde kocasına ters düşecek davranışları asla yapmamalıdır.	5,28	1,41	5,50	0,96
2) Kadınlar kocalarına karşı saygıda kusur etmezlerse aile içinde sorun çıkmaz.	3,75	1,86	3,78	1,68
3) Evlenmek ve aile kurmak istemeyen kadında bir sorun var demektir.	2,92	2,00	3,23	2,00
4) Erkekler güçlüdür, bu nedenle eşlerine istediklerini yapabilirler.	2,82	2,10	2,18	5,25
5) Kadınların kariyer sahibi olması kabul edilebilir, fakat evlilik ve aile önce gelmelidir.	4,63	1,79	4,20	1,61
6) Kadının kocasına karşı yaptırım gücü olmalıdır.	4,47	1,85	4,84	1,36
7) Bir kasının sarhoş olması, bir erkeğin sarhoş olmasından daha kötü görünür.	4,68	2,06	3,94	1,88
8) Kadının çalışması aile düzenini olumsuz yönde etkiler.	2,15	1,62	1,81	1,36
9) Kadınların istediklerini elde etmek için doğrudan sormak yerine kadını cazibelerini kullanmaları daha iyidir.	2,66	1,99	2,53	1,78
10) Erkek, karısının yanlış davranışlarını düzeltmesi için onu uyurabilir.	5,76	0,89	5,75	0,69
11) Kadın herhangi bir konuda kocasına danışmadan karar vermemelidir.	4,73	1,67	4,42	1,63
12) Bir kadının bara tek başına gitmesinde yanlış bir şey yoktur.	1,85	1,64	2,75	1,88
13) Kadın kocasının otoritesini sarsacak davranışlardan kaçınmalıdır.	5,24	1,32	4,68	1,49
14) Evlendiğinde kadının bakire olması önemlidir.	4,59	2,01	4,31	1,97
15) Aile yapısını korumak için evin reisi erkek olmalıdır.	3,76	2,03	3,11	1,64
16) Kadın kocasının onayını almadan bir iş bulup çalışmamalıdır.	5,26	1,43	4,42	1,66
17) Bir erkek, yanında bulunan kadının başka bir erkek tarafından taciz edilmesi durumunda pasif kalmamalıdır.	5,81	0,73	6,68	6,79
18) Erkekler eşlerine karşı yaptırım gücüne sahip olmalıdır.	2,69	1,70	3,15	1,52
19) Çocuklarına bakmak ve ev işleri ile uğraşmak kadınların en önemli görevleridir.	4,94	1,66	4,40	1,55
20) Dışarı çıktığında kadının masrafları ödemesi normaldir.	3,92	1,96	4,89	1,58
21) Kadın, kocasını yanlış davranışlarını düzeltmesi için uyaramaz.	1,52	1,35	1,11	0,63
Genel ortalama	4,04	1,67	3,88	1,97

PBAM'den (Tablo 2) alınan puanların genel ortalaması (X₁:4,04 ve X₂:3,88) ortalamasının üzerinde olup, her iki gruptaki kadınların evliliğe ilişkin ataerkil inançlarının güçlü olduğunu göstermektedir.

Tablo 3-Kadın (Eş) Dövmeyi Haklılaştırma (JUWB)

Eşinden Şiddet Görme Durumu	Evet		Hayır	
	X ₁	SS ₁	X ₂	SS ₂
1) Kendisiyle yaptığı anlaşmaları bozsa bile, bir kocanın karısını dövmeye hakkı yoktur.	5,63	1,13	5,78	0,93
2) Eğer bir kadın kocasının erkekliğine meydan okursa, kocasının onu dövmeye hakkı vardır.	3,34	2,14	1,31	0,94
3) Devamlı olarak kocasının zayıf yanlarını hatırlatan kadın dayak yemeyi hak ediyordur.	3,26	2,34	1,55	1,27
4) Kocasına yalan söyleyen kadın dövülmeyi hak eder.	3,39	2,08	1,56	1,34
5) Cinsel açıdan kocasına sadık olmayan kadın dövülmeyi hak eder.	4,24	2,26	2,26	1,99
6) Kocaları tarafından dövülmek bazı kadınlara iyi gelir.	1,95	1,51	1,95	1,44
7) Kocanın karısına ara sıra attığı dayak evliliğin yürütmesine yardımcı olur.	1,50	1,10	1,05	0,37
8) Bir erkeğin karısını dövmesine hiç bir mazeret bulunamaz.	4,08	1,91	5,26	1,50
9) Kocasıyla cinsel ilişkiye girmeyi devamlı olarak reddeden bir kadın dayak istiyor demektir.	2,28	1,85	1,30	1,14
10) Eğer kocasının anne babasına ve kardeşlerine gereken saygıyı göstermiyorsa, kocanın karısını dövmeye hakkı vardır.	2,23	1,91	1,24	0,81
11) Eğer akrabalarına saygı göstermiyorsa kocanın karısını dövmeye hakkı vardır.	1,89	1,52	1,13	0,56
12) Arkadaşlarının önünde kendisini aşağılarsa kocanın karısını dövmeye hakkı vardır.	2,78	2,10	1,47	1,14
13) Kocasına sürekli olarak karşı çıkan ve onun sözünü dinlemeyen kadın dayak istiyordur.	3,04	2,13	1,44	1,21
14) Kocasının beklentilerini sürekli olarak boşa çıkaran kadın dövülmeyi hak eder.	2,92	2,04	1,44	1,16
Genel ortalama	3,03	1,85	2,05	1,12

JUWB'nin (Tablo 3) genel ortalaması (X₁: 3,03 ve X₂: 2,05) eş şiddetine maruz kalan kadınların, maruz kalmayanlara göre ortalamasının üzerinde kadın dövmeyi haklılaştıran tutumlar içerisinde olduklarını göstermektedir.

Tablo 4- Şiddeti Erkeğin Sorumluluğunda Tutma (HVHR)

Eşinden Şiddet Görme Durumu	Evet		Hayır	
	X ₁	SS ₁	X ₂	SS ₂
1) Karısını döven ve onu devamlı istismar eden kocalar her zaman bu davranışlarından sorumlu tutulmalıdırlar.	5,98	0,12	5,88	0,69
2) Karısını döven bir erkek bu davranışından sorumludur çünkü karısı ne yaparsa yapmış olsun erkek kendisini kontrol etmelidir.	5,60	0,91	5,85	0,73
3) Erkekler kendilerini kontrol edemezler. Bu yüzden şiddet gösteren kocalar bu davranışları yüzünden sorumlu tutulamazlar.	1,40	1,25	1,11	0,47
4) Şiddet gösteren bir koca bu davranışından tamamı ile sorumlu değildir	1,84	1,39	1,49	1,11
Genel ortalama	3,70	0,91	3,58	0,75

HVHR'nin (Tablo 4) genel ortalaması (X₁: 3,70 ve X₂: 3,58) ortalamasının üzerinde olup, kadınların çoğunluğunun maruz kaldıkları şiddetten erkekleri mesul tuttuğu görülmektedir.

Tablo 5- Kadına Yönelik Şiddet İçin (Eşi) Kadını Suçlama (BLWI)

Eşinden Şiddet Görme Durumu	Evet		Hayır	
	X ₁	SS ₁	X ₂	SS ₂
1) Eğer bir erkek karısını döverse bu genelde karısının hatalı davranışı yüzündendir.	1,69	1,32	1,65	1,28
2) Çok konuşan ve kocasını devamlı eleştiren bir kadın dövülmek istiyordur.	2,97	2,20	1,85	1,51
3) Bazen kadınlar bilinçli olarak kocalarını kızdırmak için kışkırtırlar ve dayak yerler.	3,08	1,84	2,82	1,56
4) Çoğu durumda kadının kocasına ve çocuklarına karşı davranışları dayak yemesinin sebebidir	2,31	1,53	2,66	1,51
5) Bir çok durumda koca, karısını çok para harcamak veya evi ve çocukları ihmal etmek gibi hatalı davranışlarından dolayı döver.	2,75	1,70	2,98	1,49
6) Dayak yemiş bir kadın bu durumdan tamamen kendisi sorumludur çünkü mutlaka kocasını rahtsız edip kızdıracak bir şey yapmıştır.	1,71	1,24	2,15	1,45
7) Dayak yemiş bir kadın bu durumdan tamamen kendisi sorumludur çünkü	1,73	1,26	2,01	1,40
8) Eğer dövülmüş olan kadın sınırlarını bilip kocasından kaçınabilseydi kesinlikle dayak yemezdi.	2,85	1,93	3,23	2,03
9) Çoğu durumda dayak yiyen kadınlar bu durumdan tamamen kendileri	1,69	1,24	2,28	1,56
10) Dayak yiyen kadınlar bu durumdan sorumludurlar çünkü bunun olmasını istemişlerdir.	1,31	0,94	1,62	1,31
Genel ortalama	2,20	1,52	2,32	1,51

BLWI'den (Tablo 5) elde edilen verilerin genel ortalaması ($X_1:2,20$ ve $X_2: 2,32$) ortalamasının altında olup, kadınların maruz kaldıkları şiddetten sorumlu tutulmaya ilişkin düşüncelere yeterince katılmadıkları gözlenmektedir.

6. LOJİSTİK REGRESYON ANALİZİ

Araştırmada kadınların aile içinde şiddete maruz kalmalarında toplumsal cinsiyet algı düzeylerinin etkisini saptamak amacıyla lojistik regresyon analizi yapılmıştır. Analizde bağımlı değişken eş şiddetine maruz kalma ya da maruz kalmama durumu olup (şiddete maruz kalmayan=0; şiddete maruz kalan=1 olarak kodlanmıştır), bağımsız değişkenler ise aile ve evlilik hakkında geleneksel inançlar (TBAMF), evlilik hakkında ataerkil inançlar (PBAM), kadın (eş) dövme haklılaştırma (JUWB), şiddeti erkeğin (kocanın) sorumluluğunda tutma (HWHR) ve kadına (eşe) yönelik şiddet için kadını (eşi) suçlama (BLWI) ölçek ortalamalarıdır.

Tablo 6. Aile içinde şiddete maruz kalma lojistik regresyon analizi

	B	St.Hata	Wald İstatistiği	P değeri	Odds Oranı
JUWB	1.33	0,269	24.808	.000	3.811*
BLWI	-.683	.242	7.979	.005	.505*

JUWB: Kadın dövme haklılaştırma BLWI: Kadına yönelik şiddet için kadını suçlama
Model $X^2=151.130$, $p=0.00\leq 0,01$; Negelkerke $R^2=0.337$ * $p\leq 0,05$

Gerçekleştirilen lojistik regresyon analizine göre (Tablo 6), kadınların aile içinde şiddete maruz kalmalarında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde ($p\leq 0,05$) etkisi olan tutumların kadın dövme haklılaştırma (JUWB) ve kadına yönelik şiddet için kadını (eşi) suçlama (BLWB) olduğu belirlenmiştir. Elde edilen lojistik regresyon modeli istatistiksel olarak anlamlı olup (Model $X^2=151.130$, $p=0.00\leq 0,01$), bağımsız değişkenlerin bağımlı değişkeni açıklama düzeyi %33 olarak belirlenmiştir. Analiz sonuçlarına göre, kadınların kadına yönelik şiddeti haklılaştırıcı tutumlara sahip olmaları 3,81 kat ve kadına yönelik şiddet için kadını suçlayıcı tutumlara sahip olmaları ise 0,50 kat kadınların aile içinde şiddete uğrama olasılığını arttırmaktadır.

7. TARTIŞMA

Çalışma kadınların aile ve evlilik hakkında geleneksel-ataerkil inançları ve kadın dövmeyle ilişkin inançlarının şiddete maruz kalmalarında etki düzeylerini tespit etmek amacıyla yapılmıştır. Ölçek ortalamaları, (BLWI hariç) her iki grup içinde ortalamasının üzerinde olmasına rağmen, şiddete maruz kalan kadınların, kalmayanlara göre aile ve evlilik hakkında geleneksel ve ataerkil tutumlarının ve kadın (eş) dövmeyle ilişkin inançlarının daha güçlü olduğunu göstermektedir. Ölçek içeriklerine bakıldığında şiddet gören kadınlar, görmeyenlere göre daha geleneksel (tutucu) cinsel tutumlara sahip, ataerkil inançlar bağlamında erkek egemen anlayışı benimseyen ve bu inançların dışına çıktığında hemcinslerini suçlayarak kadına yönelik şiddeti meşrulaştıran kadınlardır.

Kadınların aile ve evlilik hakkında geleneksel ve ataerkil inançları ile kadın dövmeyle ilişkin inançlarının şiddete maruz kalmalarında etkili olup olmadığını tespit etmek amacıyla yapılan lojistik regresyon analizinden (Tablo 6) elde edilen veriler ise, kadınların kadına yönelik şiddeti haklılaştırıcı (JUWB) tutumlara sahip olmalarının (3,81 kat) ve kadına yönelik şiddet için kadını suçlayıcı (BLWI) tutumlara sahip olmalarının (0,50 kat) şiddete uğrama olasılıklarını arttırdığını göstermektedir. JUWB'de her iki grup için en yüksek ortalamaya sahip ifade "kendisi ile yaptığı anlaşmaları bozsa bile, bir kocanın karısını dövme hakkı yoktur" ifadesi iken, ölçekte en yüksek ortalamaya sahip diğer ifadelerle bakıldığında şiddete maruz kalan kadınların, kalmayanlara göre kadın dövme haklılaştırıcı tutumlarının cinsel açıdan sadık olmama ve kocaya karşı olumsuz eleştirel tutumlar takınma vb. konularda daha güçlü olduğu görülmektedir. Buna rağmen, şiddete maruz kalmayan kadınların BLWI'de en yüksek ortalamaya sahip ifadeleri "eğer dövülmüş olan kadın sınırlarını bilip kocasından kaçınabilseydi kesinlikle dayak yemezdi" ifadesi iken, şiddete maruz kalanların "bazen kadınlar bilinçli olarak kocalarını kızdırmak için kışkırtırlar ve dayak yerler" ifadesinin olması, kadınların eşleri tarafından şiddete maruz kalma ya da kalmama durumlarının, sahip oldukları cinsiyet tutumlarının ötesinde, eşleriyle ilişkilerinde geliştirdikleri stratejilerle de ilişkili olduğunu göstermesi bakımından önemlidir.

Yapılan çalışmalar (Palabıyık, 2013; Mavili, 2014; İlkkaracan ve Diğerleri 1996; Jansen ve Diğerleri, 2009; Glick ve Fiske, 1999) şiddete maruz kalan kadınların daha çok geleneksel kadınlık rolünü benimsemiş, evin ve evliliğin mahremiyetine inanan, her şeye rağmen aile birlikteliğinin sürdürülmesinden yana tavır takınan ve aile içinde maruz kaldığı olumsuz tutum ve davranışlardan kendini sorumlu tutan kadınlar olduğunu ve şiddetin, cinsiyet rollerine hakim olan ataerkil tutumları doğrulamak için sıklıkla başvuru ve maruz

kalanlarca da meşrulaştırılan bir yöntem olduğunu gösterirken, bu çalışmada, şiddet gören ve görmeyenlerin genel ortalamaları ortalamanın üzerinde olmasına rağmen, TBAMF, PBAM ve HVHR ile şiddete uğrama arasında bir ilişki kurulamamış olması, araştırmaya katılan kadınların geleneksel-ataerkil cinsiyet rollerine uygun tutumlar içinde olmaları ile şiddete maruz kalma/kalmama durumları arasında doğrudan bir ilişki olmadığını göstermektedir. HVHR ile şiddete maruz kalma arasında nedensel bir ilişki kurulamamış olması da yukarıdaki yargımızı desteklemektedir. Araştırmaya katılan kadınların çoğunluğu birbirlerine yakın oranlarda şiddeti erkeğin sorumluluğunda tutmaya ilişkin tutumlar sergilemektedir. Ancak şiddet gören kadınların konuk evinde olmaları, içinde buldukları psikolojik durum, geleceğe ilişkin kaygıları ve mevcut koşullarının şiddete yönelik tutumlarını etkilemiş olabileceği de göz önünde bulundurulmalıdır.

Sonuç olarak, bu çalışma, aile ve evlilik konusunda geleneksel-ataerkil inançlar ve kadın dövmeyle ilişkin inançlar ile şiddete maruz kalma arasında kısmen nedensel bir ilişki olduğunu göstermektedir. Bir başka deyişle çalışmada her iki gruptan kadınların aile ve evlilik hakkında geleneksel ataerkil inançları ve kadın dövmeyle ilişkin inançları açısından benzer özellikler gösteriyor olmalarına rağmen, bu tutumlara sahip birinci gruptan kadınların şiddete maruz kalmış, ikinci gruptan kadınların ise maruz kalmamış olması, kadınların şiddete maruz kalmalarında geleneksel ve ataerkil tutumlarının kendi başına belirleyici olmadığını, belirtilen tutumların kadınların şiddete maruz kalmasında başka faktörlerinde etkisinde olduğunu göstermektedir.

KAYNAKÇA

- Ayan S. (2018). “Kadın Algısında Kadına Yönelik Şiddet; Türkiye’de Kadın Konuk Evleri Üzerine Bir İnceleme”, *Journal of Human Sciences*, 15 (1), 251-264.
- Bhasin, K. (2003). *Understanding Gender*, 05.04.2017, www.womenunlimited.net.
- Burt, M. (1980). “Cultural Myths And Support For Rape”. *Journal of Personality and Social Psychology*, (38) 217-230.
- Haj-Yahia, M. (1998). “Beliefs About Wife Beating Among Palestinian Women: The Influence Of Their Patriarchal Ideology”. *Violence Against Women*, 4(5), 533-559.
- Hojat, M.; Shapurian, R., Faroughi, D. Nayerahmedi, H., Farzaneh, M. & Parsi, M. (2000). “Gender Differences In Traditional Attitudes Toward Marriage And The Family”. *Journal of Family Issues*, 21: 419-434.
- İlkkaracan, P. & Gülçir, L. (1996). *Aile İçinde Kadına Karşı Şiddet. Sıcak Yuva Masalı: Aile İçi Şiddet Ve Cinsel Taciz*, Kadın Araştırmaları Dizisi 10, İstanbul: Metis Yayınları.
- Jansen, H.A.F.M.; Yüksel İ. & Çağatay P. (2009). “Kadına Yönelik Şiddetin Yaygınlığı”. *Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet*, Ankara: T.C. Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, 45-69.
- Kahraman S.D. (2010). “Kadının Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliğine İlişkin Görüşlerinin Belirlenmesi”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu Elektronik Dergisi*, 3(1): 30-35.
- Mavili, A. (2014). *Aile İçi Şiddet: Kadının Ve Çocuğun Korunması*. Toplumsal ve Bireysel Gelişim Serisi, Ankara: Elma Yayınevi.
- Palabıyık, A., (2013). “Toplumsal Cinsiyete Sosyolojik Bir Yaklaşım: Ortadoğu’nun Halleri”. *Toplumsal cinsiyet. Doğu-Batı Düşünce dergisi*, (63): 225-261.
- Sakallı, N., (2001). “Beliefs About Wife Beating Among Turkish College Students: The Effect Of Patriarchy, Sexism, And Sex Differences”. *Sex Roles*, 44(9-10): 1-12.
- Sakallı-Uğurlu, N.(2002). *Aile Ve Evliliğe İlişkin Geleneksel İnançlar Ölçeğinin Geçerlik Ve Güvenirlik Çalışması* Yayınlanmamış Araştırma Raporu.
- Saunders, D. G.; Lynch, A. B., Grayson, M. & Linz, D. (1987). “The Inventory Of Beliefs About Wife Beating: The Construction And İntial Validation Of A Measure Of Beliefs And Attitudes”. *Violence and Victims*, (2):39-57.
- Sultana, A. (2011). *Patriarchy And Women’s Subordination: A Theoretical Analysis*, The Arts Faculty Journal, June, 1-18

Yaraman A. (2010). “Modern Ataerkil Toplumsallaşma: Erkeksi, Erkekçi Kadınlar”. (Ed. F.Çoban-Döşkaya). 21.Yüzyılın Eşiğinde Kadınlar, Değişim ve Güçlenme, Dokuz Eylül Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Yayını, İzmir, 698- 704.

TUIK. Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr

Watto S. A. (2009). “Conventional Patriarchal Ideology Of Gender Relations: An Inexplicit Predictor Of Male Physical Violence Against Women İn Family”. European Journal Of Scientific Research, 36(4): 561-569.

Walby, S., (1990) Theorizing Patriarchy, Oxford: Blackwel

WHO. World Health Organization, <http://www.who.int/gender/violence/who>